

Wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych w zacofanych regionach Unii Europejskiej w latach 2000-2006

Dorota Czykier-Wierzba

Przyczyny i kierunki modyfikacji polityki strukturalnej UE w latach 2000-2006

Unia Europejska już kilkakrotnie reformowała Wspólną Politykę Rolną, obejmującą politykę rolną i politykę strukturalną¹. Główną przyczyną poprzednich reform były niezadowalające efekty Wspólnej Polityki Rolnej. Jednocześnie wraz z pogłębianiem się, w wyniku przeprowadzonych reform, procesów integracyjnych wzrosła w krajach Unii rola polityki strukturalnej. Znaczenie tej polityki podkreślone zostało również w Traktacie z Maastricht. Stwierdza się tam bowiem, że polityka ta stanowi, obok zapewnienia w pełni jednolitego rynku oraz zbudowania unii gospodarczej i walutowej, jeden z głównych filarów rozwoju ekonomicznego Unii Europejskiej. Poprzednia reforma Wspólnej Polityki Rolnej została przeprowadzona na początku lat 90. Ocenia się, że dzięki tej reformie w ostatnich latach znacznie poprawiła się efektywność wykorzystania funduszy strukturalnych. Mimo to konieczna okazała się, z wielu względów, kolejna reforma tej polityki. Komisja Europejska przygotowała zatem w 1997 r. dokument zatytułowany „Agenda 2000”, który zawierał projekt reformy Wspólnej Polityki Rolnej oraz wykorzystania funduszy strukturalnych w latach 2000-2006.

Przesłanką przygotowania projektu tej reformy była potrzeba zwiększenia spójności gospodarczej i społecznej Unii oraz konkurencyjności jej gospodarki, w tym zwłaszcza rolnictwa, a także konieczność zapewnienia dyscypliny budżetowej w związku z realizacją unii gospodarczej i walutowej, oraz spodziewane

skutki rozszerzenia tego ugrupowania o kraje Europy Środkowo-Wschodniej.

W wyniku rozszerzenia Unii o dziesięć krajów Europy Środkowej i Wschodniej liczba osób mieszkających na obszarze tego ugrupowania wzrosła o około 106 mln, tj. o 29%, a wytwarzany na tym obszarze PKB tylko o 9%. Liczby te wskazują, że rozszerzeniu Unii o nowych członków towarzyszyłoby większe obniżenie średniego PKB przypadającego na jednego mieszkańca niż w przypadku poprzednich rozszerzeń. Kraje ubiegające się o członkostwo w tej organizacji są bowiem znacznie uboższe od obecnych członków Wspólnoty. Będą zatem miały prawo do różnych form pomocy z budżetu tej organizacji. Przy utrzymaniu dotychczasowego systemu budżetowego do korzystania ze wsparcia finansowego byłoby uprawnionych około 60,9% mieszkańców UE; obecnie 51%². Przyjęcie nowych członków wymagało zatem zmian Wspólnej Polityki Rolnej, tj. zarówno polityki rolnej, jak i polityki strukturalnej. Bez reformy zasad finansowania działalności Unii wspólny budżet nie wytrzymałby bowiem ciężaru przyjęcia nowych członków.

W ramach ostatniej reformy polityki strukturalnej od 2000 r. zmniejszono w Unii liczbę priorytetowych celów tej polityki do trzech, w tym dwóch regionalnych (cel 1. i 2.) i jednego horyzontalnego (tj. celu 3., obejmującego cały obszar Unii)³. Ograniczona została również liczba programów wspólnotowych: z 13 do 4.

¹ Por. D. Czykier-Wierzba: *Polskie rolnictwo a integracja z Unią Europejską*. Gdańsk 1995 Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 32-57.

² Por. M. Ciepielewska: *Wewnętrzna spójność UE i jej wspólna polityka strukturalna w ujęciu Agendy 2000*. „Wspólnoty Europejskie” nr 11/1997.

³ W latach 1994-1999 realizowano w UE 6 celów polityki strukturalnej. Por. A. Gilbert: *Landwirtschaft und ländlichen Raum*. W: *Die Landwirtschaft in Europe. Entwicklung-Zwänge-Perspektiven*. Kommission der Europäischen Gemeinschaften, Brüssel 1992, s. 93-94.

Tabela 1 Podział środków z funduszy strukturalnych w krajach Unii Europejskiej według celów oraz na pomoc przejściową w latach 2000-2006 (w mln EUR, w cenach z 1999 r.)

Kraje	Cel 1.	Pomoc przejściowa dla obszarów wyłączonych z celu 1.	Cel 2.	Pomoc przejściowa dla obszarów wyłączonych z celu 2.	Cel 3.	FIFG (dla obszarów poza celem 1.)	Ogółem
Belgia		625	368	65	737	34	1.829
Dania			156	27	365	197	745
Niemcy	19.229	729	2.984	526	4.581	107	28.156
Grecja	20.961						20.961
Hiszpania	37.744	352	2.553	98	2.140	200	43.087
Francja	3.254	551	5.437	613	4.540	225	14.620
Irlandia	1.315	1.773					3.088
Włochy	21.935	187	2.145	377	3.744	96	28.484
Luksemburg				34	6	38	78
Holandia		123	676	119	1.686	31	2.635
Portugalia	16.124	2.905					19.029
Austria	261		578	102	528	4	1.473
Finlandia	913		459	30	403	31	1.836
Szwecja	722		354	52	720	60	1.908
Wielka Brytania	5.085	1.666	2.989	706	4.568	121	15.635
UE-15	12.7543	8.411	19.733	2.721	24.050	1.106	18.3564

Źródło: *Structural Actions 2000-2006. European Commission. Luxembourg 2000, s. 19.*

Przewidziana została także pomoc dla nowych krajów członkowskich i to zarówno w okresie przedakcesyjnym, jak i po uzyskaniu członkostwa. Jednocześnie przyjęto, że łączna wartość pomocy uzyskanej w latach 2000-2006 przez dany kraj członkowski nie może przekroczyć 4% jego PKB. Jednak w przypadku szczególnie sprawnego jej wykorzystania przez dany kraj, po trzech latach realizacji programów strukturalnych będzie on mógł uzyskać premię w wysokości 4% środków finansowych przewidzianych dla niego w budżecie Wspólnoty.

Oczekuje się, że ograniczenie liczby celów przyczyni się do zwiększenia koncentracji realizowanych programów, a także będzie sprzyjać wzrostowi efektywności podejmowanych działań oraz wykorzystania środków z funduszy strukturalnych. Jest to niezmiernie istotne, ponieważ przyjęcie nowych członków spowoduje, jak wspomniano, zwiększenie potrzeb w zakresie wyrównywania uwarunkowanych strukturalnie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego i społecznego między krajami i regionami.

Cel 1. – pomoc dla regionów zacofanych

Wśród realizowanych w latach 2000-2006 priorytetowych celów polityki regionalnej podstawową rolę będzie odgrywał w dalszym ciągu cel 1. Z ogólnej bowiem kwoty środków przeznaczonych z budżetu UE na fundusze strukturalne, wynoszącej 195 mld euro, na ten cel wykorzystano w latach 2000-2006 około 136,0 mld euro (tj. około 69,7% ogólnej kwoty funduszy strukturalnych)⁴.

W regionach objętych wsparciem w ramach tego celu środki z funduszy strukturalnych zostaną przeznaczone na wsparcie obszarów o niskich dochodach, dużym bezrobociu, niskim poziomie infrastruktury oraz najbardziej oddalonych od centrum gospodarczego (tj. takich jak: francuskie Departamenty Zamorskie, Wyspy Kanaryjskie, Madera i Azory). W związku z ograniczeniem w latach 2000-2006 liczby priorytetowych celów do celu 1. zostały włączone regiony objęte w latach 1994-1999 wsparciem w ramach celu 6⁵.

Przyjęto, że o zaliczaniu danego regionu do grupy korzystających z pomocy w ramach celu 1. będzie decydował poziom PKB na 1 mieszkańca, wynoszący do 75% średniej dla Wspólnoty (liczony według parytetu siły nabywczej). Jeżeli natomiast w trakcie realizacji polityki regionalnej w niektórych regionach zostanie przekroczony próg 75% średniej dla Unii, regionom tym będzie cofnięta dalsza pomoc w ramach celu 1. Ustalenie to nie dotyczy jednak obszarów, które w latach 1994-1999 były wspierane w ramach celu 6.

Obszary wyłączone ze wsparcia w ramach celu 1. będą otrzymywały tzw. wsparcie przejściowe. Jest to nowe, specyficzne rozwiązanie, niestosowane w poprzednich latach. Ustalono jednak, że pomoc przejściowa udzielana tym obszarom będzie corocznie zmniejsza-

⁴ Por. *Structural Actions 2000-2006. Luxembourg 2000, European Commission, s. 19.*

⁵ Ze środków przewidzianych na realizację celu 6. przyznawano w latach 1994-1999 pomoc dla regionów Unii Europejskiej bardzo słabo zaludnionych (tj. poniżej 8 osób na 1 km²) i leżących powyżej 62. równoleżnika. Regiony te występują na terytorium Finlandii i Szwecji, obejmują w pierwszym kraju 5% ludności i 49% terytorium, w drugim zaś 16,6% ludności i 60% terytorium.

Tabela 2 *Pomoc przejściowa z funduszy strukturalnych dla obszarów niezakwalifikowanych do wsparcia w ramach celu 1. w latach 2000-2006 (w mln EUR)*

Kraje	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Ogółem
Belgia	105	100	95	95	91	90	49	625
Dania								
Niemcy	122	121	121	120	119	118	8	729
Grecja								
Hiszpania	78	67	56	45	37	37	32	352
Francja	83	81	79	79	78	76	75	551
Irlandia	400	350	300	250	200	150	123	1.773
Włochy	32	30	28	26	25	24	22	187
Luksemburg								
Holandia	23	21	20	19	18	17	5	123
Portugalia	650	640	610	350	300	271	84	2.905
Austria								
Finlandia								
Szwecja								
Wielka Brytania	216	204	193	181	166	133	73	1.166
UE-15	1.709	1.614	1.502	1.165	1.034	916	471	8.411

Źródło: Commission Decision of 1 July 1999 fixing an indicative allocation by Member State of the commitment appropriations for Objective 1 of the Structural Funds for the period 2000 to 2006 (O.J., 27.7.1999, L 194/49).

szana (tabela 2). W związku z tym regiony tracące prawo do pomocy w ramach celu 1. nie zostaną całkowicie pozabawione wsparcia z funduszy strukturalnych. Przyjęcie takiego rozwiązania będzie sprzyjało, jak się powszechnie uważa, utrwaleniu rezultatów wsparcia udzielonego tym regionom w latach poprzednich. Podziału środków przysługujących na to wsparcie między kraje członkowskie dokonuje Komisja Europejska. Przy podziale tych środków Komisja wprawdzie bierze pod uwagę szczególne potrzeby, ale jednocześnie zachowuje proporcje finansowania wynikające z regionalnych programów rozwojowych. Przyjęto, że z ogólnej kwoty funduszy strukturalnych przeznaczonych na realizację celu 1. w latach 2000-2006 na to wsparcie zostanie wykorzystane 8,411 mld euro (tj. 4,3%). W ramach tej pomocy najwięcej środków zostanie skierowanych do wyłączonych obszarów znajdujących na terytorium Portugalii, Irlandii, Wielkiej Brytanii i Niemiec (tabela 2).

Jednocześnie dokonano przeglądu regionów objętych w latach 1994-1999 wsparciem z funduszy strukturalnych w ramach celu 1. i sporządzono nową listę regionów zacofanych. Wynika z niej, że w latach 2000-2006, w porównaniu z okresem 1994-1999, zmaleje liczba regionów korzystających z pomocy Unii⁶. W konsekwencji, w latach 2000-2006 regiony korzystające z tej pomocy będzie zamieszkiwało 22,2% ludności Unii, podczas gdy w latach 1994-1999 zamieszkiwało je 26,6% ludności Unii⁷.

W latach 2000-2006 z funduszy strukturalnych przyznanych na realizację celu 1 będą finansowane również programy specjalne. Są to: program PEACE, którego realizacja ma sprzyjać procesom pokojowym w Irlandii Płn. i zapewnić pomoc dla regionów przygranicznych w Irlandii, oraz program specjalny dla słabo zaludnionych obszarów przybrzeżnych w Szwecji⁸.

Rozwój regionów objętych wsparciem w ramach celu 1 będzie w latach 2000-2006 dofinansowany z następujących źródeł: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF), Europejskiego Funduszu Socjalnego (ESF), Sekcji Orientacji Funduszu FEOGA oraz Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa (FIFG). Przyjęto, że dofinansowanie inwestycji z tych funduszy będzie stanowiło do 75% kosztów realizowanych programów i nie mniej niż 50% pomocy publicznej. Pułap ten może być podwyższony do 80% w krajach objętych wsparciem z Funduszu Spójności i do 85% w regionach peryferyjnych. W przypadku inwestycji, które generują dochody i są realizowane w przedsiębiorstwach, współfinansowanie będzie zaś wynosiło 35%, a w odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych – 40% ogólnych kosztów⁹.

W latach 2000-2006 największe wsparcie z funduszy strukturalnych otrzymają, w ramach celu 1., zacofane regiony znajdujące się na terenie: Hiszpanii (29,6% ogólnej kwoty funduszy strukturalnych), Włoch

⁶ Lista regionów zakwalifikowanych do wsparcia w ramach celu 1. w latach 2000-2006 oraz regionów wyłączonych z tego wsparcia zamieszczona została w: *Structural Actions 2000-2006*. European Commission, Luxembourg 2000, s. 11.

⁷ Por. *CAP Reform: Rural Development*. European Commission, Luxembourg 2000, s. 12.

⁸ Na program PEACE przeznaczony jest 500 mln EUR, z tego dla Irlandii Płn. 400 mln EUR i dla Irlandii 100 mln EUR, a na program specjalny dla Szwecji 350 mln EUR.

⁹ Por. Verordnung (EG) Nr. 1260/1999 Des Rates vom 21 Juni 1999 mit allgemeinen Bestimmungen über die Strukturfonds (OJ L 161/1 z 26.6.1999).

Tabela 3 Wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych w wybranych regionach zacofanych Unii Europejskiej w latach 2000-2006 w mln euro (w cenach z 1999 r.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Ogółem
Wsch. Niemcy	2.960	2.981	3.022	3.069	2.815	2.871	2.885	20.602
Grecja	2.558	2.741	3.120	3.248	3.229	3.253	3.171	21.321
Irlandia	644	579	513	442	312	317	259	3.066
Płd. Włochy	2.948	3.278	3.371	3.448	2.763	2.824	2.884	21.516
Portugalia	3.216	3.111	3.001	2.885	2.274	2.328	2.364	19.179
Hiszpania	5.110	5.468	5.595	5.706	5.287	5.389	5.490	38.043
Ogółem	17.436	18.157	18.622	18.797	16.680	16.981	17.053	123.726

Źródło: J. Beutel: *The economic impact of objective 1 interventions for the period 2000-2006. Final Report to the Directorate-General for Regional Policies. European Commission, May 2002, http://europa.eu/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_en.htm.*

(17,2%), Grecji (16,4%), wschodnich landów Niemiec (15,0%) oraz Portugalii (12,6%). Przytoczone liczby świadczą o skoncentrowaniu środków z funduszy strukturalnych na finansowaniu w ramach celu 1. wybranych regionów. Rozdysponowanie środków z funduszy strukturalnych w latach 2000-2006 wśród regionów objętych największym wsparciem z budżetu ogólnego Wspólnoty przedstawiono w tabeli 3.

Warto, jak sądzę, podkreślić, że w przypadku Włoch wsparciem z funduszy strukturalnych objęto głównie znajdujące się na południu kraju Mezzogiorno, w którego skład wchodzi: Campania, Apulia, Basilicata, Calabria, Sycylia i Sardynia. Na terenie Niemiec pomoc z funduszy strukturalnych otrzymują landy: Brandemburgia, Mecklemburgia-Pomorze Przednie, Saksonia, Saksonia-Anhalt, Turynia i Berlin Wschodni.

Bezwzględne kwoty pomocy przyznanej najbiedniejszym regionom UE w latach 2000-2006 nie dają jednak, jak się wydaje, pełnego obrazu jej skali. Aby w pełni ocenić poziom tej pomocy, należałoby również uwzględnić udział funduszy strukturalnych w PKB poszczególnych krajów oraz wielkość wsparcia z tych funduszy w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Według szacunków, pomoc z funduszy strukturalnych będzie stanowiła średnio, w regionach ujętych w tabeli 6, 0,85% PKB. Na poziomie znacznie powyżej średniej ukształtuje się ona w: Portugalii (2,30% PKB), Grecji (2,19% PKB), wschodnich landach Niemiec (1,14% PKB) oraz we Włoszech (1,16%), na poziomie równym średniej: w Hiszpanii (0,85% PKB), a na poziomie niższym od średniej – w Irlandii (0,38). Dla porównania można podać, że w latach 1994-1999 udział wsparcia z funduszy strukturalnych w PKB wynosił: 3,2% w Portugalii, 3,4% w Grecji, 2,1% w Irlandii i 2,2% w Hiszpanii¹⁰.

O znacznej koncentracji wydatków z funduszy strukturalnych przeznaczonych na pomoc dla wybranych regionów zacofanych (cel 1.) może świadczyć ich poziom w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wynoszący

w latach 2000-2006 w wybranych zacofanych regionach Wspólnoty średnio 1.273 euro (tabela 4). Znaczenie przekroczy one średnią w: Grecji (2.023 euro), Portugalii (1.903 euro), wschodnich landach Niemiec (1.478) i południowych Włoszech (1.116 euro). Mniej od średniej środków z funduszy strukturalnych, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przypadnie w udziale, jak wynika z tabeli 4, Hiszpanii (960 euro) i Irlandii (816 euro). W latach 2000-2006 poziom wsparcia z funduszy strukturalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca Wspólnoty wyniesie średnio tylko 220 euro. Będzie on więc znacznie niższy niż występujący w regionach zacofanych¹¹.

Z porównania PKB na 1 mieszkańca i środków z funduszy strukturalnych, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przeznaczonych dla regionów zacofanych, o największym wsparciu z budżetu Wspólnoty, wynika, że w latach 2000-2006 przy zbliżonym poziomie PKB na 1 mieszkańca w Grecji i na południu Włoch Grecja pierwsza uzyska niemal dwukrotnie większą pomoc. Podobnie przy zbliżonym poziomie PKB na 1 mieszkańca we wschodnich landach Niemiec i w Portugalii ta ostatnia otrzyma znacznie większe środki z funduszy strukturalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (por. tabela 4).

Irlandia osiągnęła PKB na 1 mieszkańca nie tylko znacznie wyższy od średniej dla wybranych regionów, lecz także dla całej Unii. Jednak pomoc przyznana z funduszy strukturalnych w będzie latach 2000-2006, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tylko niewiele niższa w porównaniu z pomocą dla Hiszpanii, mimo że ta ostatnia znacznie ustępuje Irlandii pod względem osiąganego PKB na 1 mieszkańca (tabela 4).

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 5 w latach 2000-2006 regiony zacofane wykorzystają środki z funduszy strukturalnych na:

- rozwój infrastruktury (34,3%);
- poprawę jakości zasobów ludzkich (23,9%);
- rozwój otoczenia produkcyjnego (34,8%).

¹⁰ Por. D. Czykier-Wierzbica: *Finansowanie polityki regionalnej w Unii Europejskiej*. Warszawa 2003 Twigger, s. 87.

¹¹ Por. *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory*. Second report on Economic and Social Cohesion. Volume II..., op.cit., s. 53.

Tabela 4 Ludność, środki z funduszy strukturalnych i PKB na 1 mieszkańca w wybranych regionach Wspólnoty w latach 2000-2006

	Ludność w 1999 r. (w tys.)	Fundusze strukturalne na 1 mieszkańca (w EUR)	Średnia 100%	PKB na 1 mieszkańca (w EUR)	Średnia 100%
Wsch. Niemcy	13.936	1.478	116	15.399	95
Grecja	10.538	2.023	159	14.517	89
Irlandia	3.756	816	64	23.684	145
Mezzogiorno	19.283	1.116	88	14.415	88
Portugalia	10.079	1.903	150	15.524	95
Hiszpania	39.626	960	75	17.480	107
Ogółem	97.218	1.273	100	16.289	100

Źródło: J. Beutel: *The economic impact of objective 1 interventions ... op.cit., s. 31.*

W latach 2000-2006 w krajach objętych wsparciem w ramach celu 1. zostaną znacznie zwiększone, w porównaniu z okresem 1994-1999, środki przeznaczone na rozwój infrastruktury¹². Na obszarach objętych pomocą w ramach celu 1. środki z funduszy strukturalnych przeznaczone w latach 2000-2006 na rozwój infrastruktury zostaną skierowane przede wszystkim na rozwój transportu oraz poprawę stanu środowiska naturalnego (tabela 5). Przyjmuje się bowiem, że dobry system komunikacyjny jest podstawą rozwoju obszarów zacofanych, szczególnie w nowoczesnej gospodarce rynkowej, bazującej na rozwoju handlu i wymiany. Zakłada się, że rozwój sieci komunikacyjnej będzie uwzględniał charakter i wymogi środowiska naturalnego.

¹² W krajach objętych wsparciem w ramach celu 1. w latach 1994-1999 przeznaczono na rozwój infrastruktury 33.882 mln EUR. Por. *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory. Second report on Economic and Social Cohesion. Volume II. Statistical annex...*, op.cit., s. 56.

Wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych przeznaczonych w latach 2000-2006 na rozwój infrastruktury będzie jednak zróżnicowane w poszczególnych krajach Unii. Środki te w większości krajów objętych wsparciem w ramach celu 1. zostaną, jak wynika z danych w tabeli 5, przeznaczone na rozwój transportu (kolejowego, drogowego, lotniczego, morskiego, komunikacji miejskiej). Z kolei w Niemczech, Grecji, Hiszpanii i we Włoszech znaczne środki zostaną wykorzystane na ochronę środowiska i poprawę zaopatrzenia w wodę. W krajach o najniższym poziomie PKB na 1 mieszkańca (tj. w Grecji, Hiszpanii i Portugalii) środki z funduszy strukturalnych będą natomiast przeznaczone również na rozwój telekomunikacji i ochronę zdrowia (tabela 5).

Prowadzona w Unii polityka rozwoju infrastruktury zmierza bowiem do zapewnienia wszystkim regionom podobnego dostępu do instytucji i urządzeń infrastrukturalnych, w tym przede wszystkim dróg, kolei,

Tabela 5 Podział środków z funduszy strukturalnych przeznaczonych na pomoc dla regionów zacofanych w krajach UE w latach 2000-2006 (w mln euro, ceny z 1999 r.)

	Belgia	Niemcy	Grecja	Hiszpania	Francja	Irlandia	Włochy	Holandia	Portugalia	Wielka Brytania	Austria	Finlandia	Szwecja	EU 13
Infrastruktura	91	4.340	9.051	14.442	1.159	1.414	8.928	33	4.655	201	11	0	76	44.401
Transport	4	3.017	6.496	7.584	529	732	3.227	8	2.737	128	0	0	33	24.495
Telekomunikacja	37	0	336	240	13	47	728	16	609	1	6	0	43	2.076
Energia	5	15	721	246	98	41	606	0	0	4	0	0	0	1.735
Ochrona środowiska	45	1.308	875	5.778	466	357	4.246	3	532	67	5	0	0	13.682
Zdrowie	0	0	623	594	54	237	121	0	777	0	0	0	0	2.406
Czynnik ludzki	171	5.414	3.983	8.646	1.249	867	4.829	20	5.040	272	53	266	150	30.960
Edukacja	0	0	2.765	2.184	190	386	2.645	3	2.338	13	0	98	48	10.670
Szkolenia	171	5.414	1.218	6.462	1.059	481	2.184	18	2.702	260	53	168	102	20.292
Otoczenie														
produkcyjne	338	8.599	5.355	9.570	1.328	698	9.515	69	7.875	387	181	651	443	45.009
Przemysł i usługi	135	5.160	791	4.302	368	61	3.338	38	4.879	300	73	413	170	20.029
Rozwój badań	118	164	336	1.008	75	305	1.820	5	518	11	25	0	82	4.467
Obszary wiejskie	44	3.275	3.045	3.576	734	271	3.668	21	2.478	60	38	203	133	17.546
Turystyka	41	0	1.183	684	151	61	690	6	0	15	45	35	58	2.968
Inne	45	767	2.562	1.344	192	105	728	10	3.094	16	5	0	52	8.920
Ogółem	645	19.120	20.951	34.002	3.928	3.084	23.993	132	20.664	875	250	917	721	129.282

Źródło: *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory. op.cit. Statistical annex, s. 56.*

telekomunikacji, służby zdrowia. Dzięki temu nastąpiłoby zmniejszenie dystansu cywilizacyjnego dzielącego obszary wiejskie od miejskich oraz poprawa jakości życia mieszkańców zamieszkujących te obszary. Wyrazem poprawy jakości życia są: zwiększenie bezpieczeństwa na drogach, skrócenie czasu podróży, wzrost wydajności systemów produkcyjnych, dogodniejsze połączenia pomiędzy różnymi regionami, co ma duże znaczenie dla procesu integracji europejskiej.

Ponadto rozwój infrastruktury pozwala na lokowanie w regionach zacofanych, w tym również na obszarach wiejskich, coraz różnorodniejszych przedsięwzięć gospodarczych. Z badań wynika bowiem, że im bardziej rozbudowana jest infrastruktura w danym regionie, tym więcej region ten przyciąga mobilnego kapitału oraz tym wyższa jest tam wydajność pracy¹³. W konsekwencji w regionach zacofanych, w tym również na obszarach wiejskich, wzrasta rola działalności pozarolniczej. Powoduje to zmniejszenie w tych regionach zatrudnienia w rolnictwie i przyczynia się do poprawy struktury agrarnej. W konsekwencji rozwój infrastruktury sprzyja, jak wykazuje doświadczenie, rozwojowi rolnictwa w większym stopniu niż tradycyjne metody polityki rolnej (takie jak podtrzymywanie cen czy dochodów w rolnictwie)¹⁴.

Następnym kierunkiem rozdysponowania środków z funduszy strukturalnych wśród krajów korzystających ze wsparcia w ramach celu 1. jest, jak wspomniano, rozwój czynnika ludzkiego. Charakterystyczny jest pojawiający się coraz częściej w literaturze ekonomicznej pogląd, że czynniki lokalne, w tym szczególnie jakość czynnika ludzkiego, wywierają coraz większy wpływ na konkurencyjność regionów¹⁵. Stąd wykształcenie, jako podstawa tzw. kapitału ludzkiego, uważa się obecnie za najważniejszy czynnik rozwoju gospodarczego¹⁶. Podstawowe znaczenie ma w tym zakresie system edukacyjny. Pomimo wieloletnich priorytetów przestrzenne zróżnicowanie wszystkich poziomów kształcenia i dostępu do edukacji jest obecnie na terenie Wspólnoty olbrzymie. W najgorszej sytuacji są obszary wiejskie. W związku z tym w krajach Unii w latach 2000-2006 na rozwój czynnika ludzkiego przeznaczony będzie więcej środków niż w poprzednim okresie, tj. w latach 1994-1999. Wszystkie kraje (z wyjątkiem Belgii, Niemiec i Austrii) korzystające z pomocy w ramach celu 1. skierują znaczne środki, jak wynika z tabeli 5, na edukację, w tym Grecja i Włochy skierują na ten cel *gros* środków.

Środki z funduszy strukturalnych przeznaczone na edukację zostaną wykorzystane w krajach Wspólnoty, w celu poprawy jakości i efektywności kształcenia, na doksztalcanie nauczycieli, rozwój nowoczesnych technik edukacyjnych oraz modyfikację programów nauczania. Znaczne środki skieruje się również na budowę, rozbudowę oraz modernizację szkół (podstawowych, średnich i wyższych), warsztatów szkolnych, a także poprawę ich wyposażenia w pomoce naukowe.

Fundusze strukturalne będą także przeznaczone na wspieranie współpracy między placówkami oświatowymi, zwiększenie wymiany informacji i doświadczeń dotyczących wspólnych problemów występujących w systemach oświaty krajów członkowskich, wspieranie wymiany młodzieży i pedagogów, zwiększenie mobilności uczących się i nauczycieli oraz rozwój kształcenia na odległość (*distance-learning*).

Drugim kierunkiem wykorzystania środków z funduszy strukturalnych przeznaczonych w latach 2000-2006 na rozwój czynnika ludzkiego będzie rozwój szkoleń. Spośród krajów objętych wsparciem w ramach celu 1. *gros* środków na rozwój i poprawę jakości szkoleń wykorzystają: Niemcy, Hiszpania, Francja, Portugalia, Wielka Brytania, Austria, Finlandia i Szwecja (tabela 5). W związku z tym w latach 2000-2006 wsparciem zostaną objęci pracownicy zatrudnieni w różnych sektorach gospodarki, w tym zwłaszcza zagrożeni zwolnieniami, oraz bezrobotni, głównie objęci długotrwałym bezrobociem. W przypadku tych ostatnich środki z funduszy strukturalnych zostaną przeznaczone na wspieranie szkoleń i przekwalifikowanie oraz pomoc w poszukiwaniu pracy poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, informację zawodową itp. Celem tych działań będzie umożliwienie osobom zagrożonym bezrobociem podniesienia kwalifikacji, bezrobotnym zaś ich uzyskanie lub dostosowanie kwalifikacji do popytu występującego na rynku pracy¹⁷.

Założono, że środki z funduszy strukturalnych przeznaczone w latach 2000-2006 na rozwój czynnika ludzkiego, powinny umożliwić większej niż dotychczas liczbie młodzieży dostęp do różnych typów szkół, co w konsekwencji powinno się przyczynić nie tylko do wydłużenia okresu kształcenia, lecz także do ograniczenia bezrobocia w krajach Wspólnoty¹⁸. Ponadto prowadzone w tych latach działania powinny spowodować poprawę poziomu wykształcenia ludności na obszarach objętych wsparciem realizowanym w ramach celu 1.

Niezależnie od rozwoju infrastruktury i czynnika ludzkiego środki z funduszy strukturalnych zostaną także, jak wspomniano, przeznaczone w latach 2000-

¹³ Por. III konferencja ministrów krajów OECD na temat polityki regionalnej. „Gospodarka Narodowa” nr 7-8/1994.

¹⁴ Por. J. Wilkin: *Obszary wiejskie w polityce rozwoju gospodarczego Polski*. W: Konferencja naukowa nt.: Polityka rolna – element polityki rozwoju gospodarczego Polski. Warszawa 1996 Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Komitet Ekonomiki Rolnictwa PAN.

¹⁵ Por. J. Szlachta: *Przyszłość polityki rozwoju regionalnego Unii Europejskiej*. „Gospodarka Narodowa” nr 4/1997.

¹⁶ Por. III konferencja ministrów krajów OECD..., op.cit.

¹⁷ Por. *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory*, op.cit., s. 135-136.

¹⁸ W latach 1989-1997 liczba studentów we wszystkich krajach Wspólnoty wzrosła średnio o 52%, w tym w Portugalii 2,2 razy, w Grecji o 93%, w Irlandii o 66,7% i w Hiszpanii o 60%. Por. *Eurostat. Jahrbuch. Europa im Blick der Statistik. Europäische Kommission*, Luxemburg 2000, s. 118.

2006 na rozwój otoczenia produkcyjnego (tabela 5). W związku z tym w krajach objętych wsparciem w ramach celu 1. środki z funduszy strukturalnych zostaną wykorzystane na inwestycje służące rozwojowi przedsiębiorstw przemysłowych, budowlanych, handlowych, usługowych, rzemiosła oraz turystyki. Gros środków na rozwój przedsiębiorstw i usług wykorzystają w latach 2000-2006: Niemcy, Hiszpania, Włochy, Portugalia, Wielka Brytania, Austria, Finlandia i Szwecja (tabela 5).

W ramach rozwoju otoczenia rolnictwa wsparciem w regionach zacofanych zostanie objęta sfera badań i rozwoju. W latach 2000-2006 najwięcej środków na dofinansowanie badań naukowych i wprowadzanie w przedsiębiorstwach nowych technologii otrzymają z funduszy strukturalnych: Włochy, Hiszpania, Portugalia i Grecja (tabela 5).

Uważa się bowiem, że w wyniku rozwoju sfery badań następuje przenikanie do krajowych przedsiębiorstw nowych, bardziej efektywnych metod produkcji, organizacji i zarządzania. W wyniku tych procesów zwiększają się możliwości dywersyfikacji produkcji przez podmioty funkcjonujące w regionach zacofanych, w tym również na obszarach wiejskich, następuje poprawa jej jakości i nowoczesności. W konsekwencji zwiększają się zdolności konkurencyjne krajowych producentów, co stwarza im szansę działania na rynkach zagranicznych. W oficjalnych dokumentach UE często podkreśla się znaczenie badań i rozwoju oraz innowacji dla rozwoju gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i zapewnienia społecznej spójności.

W latach 2000-2006 środki z funduszy strukturalnych zostaną przeznaczone w regionach zacofanych, tj. objętych wsparciem w ramach celu 1., na powiększenie potencjału innowacyjnego poprzez budowę lub rozbudowę laboratoriów badawczych, poprawę ich wyposażenia, tworzenie, w celu ułatwienia transferu technologii, centrów technologii itp. Niezależnie od tego środki z tych funduszy zostaną wykorzystane na wzmocnienie kapitału ludzkiego funkcjonującego w sferze badań i jego rozwój poprzez podnoszenie kwalifikacji oraz zwiększenie liczby pracowników zatrudnionych w ośrodkach badawczych. W tym celu wspierany będzie również rozwój badań w przedsiębiorstwach oraz rozwój współpracy w zakresie badań między uniwersytetami a przedsiębiorstwami. Stworzy to możliwości transferu innowacji i technologii między tymi podmiotami oraz większego zaspokojenia popytu przedsiębiorstw w tym zakresie¹⁹.

Mimo że od wielu lat do regionów zacofanych kieruje się znaczne środki z funduszy strukturalnych na wzmocnienie potencjału innowacyjnego, jednak w krajach członkowskich Wspólnoty w dalszym ciągu występują dysproporcje w poziomie rozwoju sfery badań

w regionach rozwiniętych i zacofanych. Dotyczy to szczególnie Grecji, Portugalii, Hiszpanii i nowych landów Niemiec. Niepokojący jest fakt, że dysproporcje te są znacznie większe niż w zakresie podziału dochodów na 1 mieszkańca. Przyczyną upatruje się w niskim poziomie wydatków rządowych i wydatków przedsiębiorstw przeznaczonych w regionach zacofanych na badania oraz wynikającej stąd ich dużej zależności od funduszy strukturalnych Wspólnoty, a także niedostatecznych środkach kierowanych na utrzymanie istniejącej infrastruktury badań²⁰.

W ramach celu 1. wsparciem objęte zostanie także rolnictwo i obszary wiejskie, w tym głównie w Niemczech, Grecji, Hiszpanii, Francji, Włoszech, Portugalii i Finlandii (tabela 5). W zreformowanej na początku lat 90. polityce rolnej wychodzi się bowiem z założenia, że wieś – aby mogła funkcjonować, powinna osiągać zadowalające dochody. W tym celu na obszarach wiejskich muszą jednak powstać możliwości różnorodnej i atrakcyjnej pracy. W związku z tym od wielu lat wspiera się na tych obszarach produkcję dóbr i usług wykorzystujących możliwości intelektualne ludności wiejskiej i miejscowe zasoby przyrody (drewno, minerały itp.)²¹. Ponadto w latach 2000-2006 wsparciem objęty zostanie rozwój na obszarach wiejskich małych i średnich przedsiębiorstw przemysłowych, budowlanych, handlowych, usługowych oraz instytucji udzielających informacji i porad dla przedsiębiorstw. W konsekwencji powstaną tam nowe miejsca pracy. Dzięki temu dla rolników zamieszkujących te obszary zostaną stworzone alternatywne źródła dochodów. Małe i średnie przedsiębiorstwa, jak wykazuje praktyka, tworzą najwięcej miejsc pracy, a ponadto relatywnie niski jest w nich koszt utworzenia jednego stanowiska pracy. Niezależnie od tego w latach 2000-2006 przewidziano wsparcie m.in. dla: rolników realizujących w gospodarstwach rolnych inwestycje, młodych rolników na utworzenie gospodarstwa rolnego i inwestycje podejmowane w gospodarstwie, rolników prowadzących działalność gospodarczą w niekorzystnych warunkach (np. w rejonach górskich)²².

Przewidywane efekty wykorzystania środków z funduszy strukturalnych w regionach zacofanych w latach 2000-2006

Powyższe rozważania skłaniają do postawienia pytania: jaki wpływ będzie miało wykorzystanie w latach 2000-2006 w zacofanych regionach Wspólnoty środków z funduszy strukturalnych na kształtowanie się ta-

¹⁹ Por. *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory...*, op.cit., s. 133-134.

²⁰ Tamże, s. 58-62.

²¹ Por. K. Duczkowska-Małysz, M. Duczkowska-Piasecka: *Refleksje końcowe i wnioski*. W: *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. W stronę wsi wielofunkcyjnej*. Warszawa 1993 IRWiR PAN, s. 234.

²² Szerzej patrz: CAP Reform: *Rural Development...*, op.cit., s. 2-9.

Tabela 6 *Wpływ wykorzystania środków z funduszy strukturalnych na stopę wzrostu PKB w regionach zacofanych objętych największym wsparciem z budżetu Wspólnoty w latach 2000-2006 (w %)*

	Wschodnie Niemcy	Grecja	Irlandia	Włochy	Portugalia	Hiszpania
Dodatkowy PKB	1,6	2,4	0,4	1,7	3,5	1,1
Roczny transfer środków z budżetu UE (% PKB)	1,14	2,19	0,38	1,16	2,30	0,85

Źródło: J. Beutel: *The economic impact of objective 1...*, op.cit. s. 9 oraz *Objective 1 assistance indirectly benefits non-Objective 1 areas*. *Inforegio news, European Commission, 2002, No. 101*.

kich wielkości ekonomicznych, jak: stopa wzrostu, inwestycje, funkcjonujący majątek, zatrudnienie czy handel zagraniczny.

Biorąc pod uwagę fakt, że pomoc UE z funduszy strukturalnych mierzona odsetkiem PKB będzie w wielu krajach w latach 2000-2006 bardzo niska, w dalszych rozważaniach zostaną uwzględnione tylko te regiony, dla których pomoc ta będzie największa.

Przeprowadzone badania symulacyjne wskazują na jednoznacznie pozytywny wpływ funduszy strukturalnych na wskaźniki makroekonomiczne osiągane w krajach-beneficjentach. Przewiduje się, że w latach 2000-2006 stopa wzrostu PKB w 15 państwach Wspólnoty ukształtuje się na poziomie średnio 2,6%. W krajach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych będzie ona wyższa i wyniesie średnio 3,3%. Stopa ta będzie jednak zróżnicowana w poszczególnych regionach zacofanych. Będzie wyższa od średniej w: Irlandii (6,0%), Grecji (4,5%), Hiszpanii (3,3%). W pozostałych regionach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych ukształtuje się na poziomie niższym od średniej dla Unii i wyniesie: w Portugalii 2,5%, a w południowych Włoszech 2,4%²³. W praktyce oznacza to, że mimo udzielanej pomocy w latach 2000-2006 wzrosną nieco dysproporcje między poziomem rozwoju Portugalii i Płd. Włoch oraz pozostałych krajów Unii. Wyższa natomiast od średniej dla Unii stopa wzrostu PKB w latach 2000-2006 w pozostałych regionach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych powinna się przyczynić do zmniejszenia dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy tymi regionami a regionami bogatszymi.

Wpływ transferów z budżetu Wspólnoty na stopę wzrostu PKB w regionach zacofanych przedstawiono w tabeli 6.

Z dostępnych danych wynika, że w regionach, które w latach 2000-2006 otrzymają największe wsparcie z funduszy strukturalnych, pomoc ta przyczyni się do dodatkowego wzrostu PKB. W latach tych bowiem łączny przyrost PKB w wyniku wykorzystania funduszy strukturalnych wyniesie: 1,6% we wschodnich landach Niemiec, 2,4% w Grecji, 0,4% w Irlandii, 1,7% we Włoszech, 3,5% w Portugalii oraz 1,1% w Hiszpa-

nii (w stosunku do poziomu, który byłby osiągnięty bez wykorzystania transferów z budżetu Wspólnoty – por. tabela 6). Z porównania liczb zamieszczonych w tabeli 6 wynika także, że w stosunku do uzyskanych w latach 2000-2006 transferów z budżetu Wspólnoty dodatkowy wzrost gospodarczy będzie znacznie wyższy w Portugalii, we Włoszech i wschodnich landach Niemiec niż w Grecji, Hiszpanii czy Irlandii.

Istotny wpływ na stopę wzrostu gospodarczego w krajach o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego będzie miało zwiększenie w nich, dzięki środkom z funduszy strukturalnych, nakładów inwestycyjnych. Szacuje się, że w latach 2000-2006 udział środków pochodzących z funduszy strukturalnych w globalnych nakładach inwestycyjnych wyniesie w krajach objętych największym wsparciem średnio 4,7%, w tym w: Portugalii 8,9%, Grecji 8,1%, we Włoszech 6,6%, we wschodnich landach Niemiec 4,2%, w Hiszpanii 3,2%, a w Irlandii 1,2%. Dla porównania można podać, że w latach 1994-1999 udział ten wynosił średnio 4,7%, w tym w: Grecji 11,9%, Portugalii 8,3%, Irlandii 7,1% oraz Hiszpanii 6,4%²⁴. Z przytoczonych danych wynika, że średni udział środków z funduszy strukturalnych w globalnych nakładach inwestycyjnych w regionach zacofanych będzie w latach 2000-2006 podobny jak w okresie 1994-1999.

Wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych umożliwi w regionach zacofanych w latach 2000-2006 zwiększenie stopy inwestycji. Według szacunków, stopa inwestycji w regionach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych wzrośnie średnio z 23,7% w 1999 r. do 26,4% w 2006 r., podczas gdy w 15 krajach UE powiększy się z 21,1% w 1999 r. do 22,3% w 2006 r. (tabela 7). Z przytoczonych liczb wynika, że w latach 1999-2006 stopa inwestycji będzie kształtowała się na wyższym poziomie w regionach zacofanych, z wyjątkiem południowych Włoch niż w 15 krajach UE. Warto, jak sądzę, podkreślić, że wśród krajów objętych wsparciem w ramach celu 1. najwyższy poziom osiągnie stopa inwestycji w krajach o najniższym PKB na 1 mieszkańca, tj. w Grecji (30,5%), we wschodnich landach Niemiec (31,3%) i w Portugalii (29,0%), co należy ocenić pozytywnie.

²³ Por. J. Beutel: *The economic impact of objective 1...*, op.cit. s. 36.

²⁴ Por. *Die Strukturfonds in 1994. Sechster Jahresbericht*. Europäische Kommission, Brüssel 1996, s. 123

Tabela 7 Przewidywana stopa inwestycji w regionach zacofanych objętych największym wsparciem z budżetu UE w latach 2000-2006 (w %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Wschodnie landy								
Niemiec	29,0	29,1	28,9	29,2	29,7	30,3	30,8	31,3
Grecja	22,9	22,7	23,7	25,0	26,5	27,8	29,1	30,5
Irlandia	23,7	22,8	22,1	22,0	21,7	21,9	22,0	22,1
Płd. Włochy	16,5	17,2	17,2	17,2	17,4	17,9	18,4	18,9
Portugalia	24,7	27,9	27,1	27,3	27,7	28,1	28,5	29,0
Hiszpania	24,0	24,4	24,7	24,8	25,1	25,7	26,3	27,0
Ogółem	23,7	23,9	24,0	24,2	24,6	25,2	25,8	26,4
UE-15	21,1	21,3	21,1	21,1	21,3	21,6	22,0	22,3

Źródło: J. Beutel: *The economic impact of objective 1 interventions...*, op.cit., s. 43.

W wyniku realizacji inwestycji w latach 2000-2006 w regionach UE o niskim poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznego nastąpi tam nie tylko rozszerzenie, lecz także unowocześnienie funkcjonującego w poszczególnych sektorach gospodarki majątku, poprawa jakości wytwarzanych produktów, a także zostaną utworzone nowe miejsca pracy.

Szacuje się, że w latach 2000-2006 średnio 1,7% majątku powstanie w regionach zacofanych w wyniku wykorzystania środków z funduszy strukturalnych. Udział ten będzie znacznie wyższy w Portugalii i Grecji, gdzie wyniesie odpowiednio: 5,1% i 2,6%. W pozostałych regionach zacofanych udział ten będzie niższy i wyniesie w: Hiszpanii 1,1%, we Włoszech 1,6%, w Irlandii 0,3%.

Zakłada się, że w wyniku realizacji inwestycji w przemyśle, budownictwie, szkolnictwie, w sektorze usług oraz w zakresie infrastruktury liczba miejsc pracy wzrośnie na tych obszarach o około 1.391 tys. Będzie to stanowiło około 3,5% ogółu zatrudnionych w krajach objętych wsparciem w ramach celu 1. Około 706 tys. miejsc pracy powstanie natomiast w wyniku wykorzystania środków z funduszy strukturalnych, w tym: w Hiszpanii 209 tys., Portugalii 187 tys., we wschodnich landach Niemiec i na południu Włoch po 101 tys., w Grecji 100 tys. i w Irlandii 8 tys. Powstanie nowych miejsc pracy z pewnością pozwo-

li na ograniczenie bezrobocia, szczególnie wśród ludzi młodych²⁵.

Niezależnie od badań dotyczących wpływu wykorzystania pomocy z budżetu Unii w regionach zacofanych na tworzenie nowych miejsc pracy przeprowadzone zostały symulacje, pozwalające określić efektywność wydatkowania funduszy strukturalnych w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy w tych regionach. Wynika z nich, że najwyższa efektywność w tym zakresie zostanie osiągnięta w Portugalii. W kraju tym bowiem wydatkowanie z funduszy strukturalnych 1 mln euro umożliwi utworzenie w 2006 r. 64 miejsc pracy. W pozostałych regionach efektem wydatkowania 1 mln euro będzie powstanie w: Hiszpanii 34 miejsca pracy, we wschodnich landach Niemiec 30, w Grecji i na południu Włoch po 23 miejsca pracy, a w Irlandii 14 miejsc²⁶.

Ponadto z przeprowadzonych analiz dotyczących produktywności pracy i produktywności kapitału w regionach zacofanych w latach 2000-2006 wynika, że unowocześnienie majątku w rezultacie realizacji inwestycji dofinansowanych z funduszy strukturalnych spowoduje wzrost produktywności pracy. Szacuje się, że w latach 2000-2006 średnioroczna stopa wzrostu pro-

25 Por. *Objective 1 assistance indirectly...*, op.cit.

26 Por. J. Beutel: *The economic impact of objective 1...*, op.cit., s. 46.

Tabela 8 Produktywność pracy i produktywność kapitału w regionach zacofanych w 1999 r. i 2006 r.

	Produktywność pracy			Produktywność kapitału		
	1999 €/osobę	2006 €/osobę	średnioroczna stopa wzrostu w %	1999 €/€	2006 €/€	średnioroczna stopa wzrostu w %
Wschodnie landy Niemiec	38.320	44.055	2,01	0,207	0,206	-0,04
Grecja	29.948	38.346	3,59	0,227	0,229	0,13
Irlandia	55.092	73.890	4,28	0,378	0,374	-0,15
Południowe Włochy	42.911	45.984	0,99	0,209	0,211	0,08
Portugalia	22.432	25.000	1,56	0,246	0,230	-1,00
Hiszpania	37.284	39.767	0,93	0,248	0,244	-0,24
Średnio	36.382	40.864	1,67	0,236	0,234	-0,07

Źródło: J. Beutel: *The economic impact of objective 1 ...*, op.cit., s. 46.

Tabela 9 *Udział poszczególnych sektorów w PKB w regionach zacofanych objętych największym wsparciem z budżetu Wspólnoty w 1999 i 2006 r. (w %)*

	1999	2006	Zmiana
Wschodnie landy Niemiec			
Rolnictwo	2,4	1,8	-0,5
Energetyka	0,4	0,3	-0,1
Przemysł	16,9	16,3	-0,5
Budownictwo	11,9	11,1	-0,9
Usługi prywatne	40,4	42,3	1,9
Usługi publiczne	28,0	28,1	0,1
Razem	100,0	100,0	0,0
Grecja			
Rolnictwo	7,8	7,3	-0,5
Energetyka	0,4	0,3	-0,1
Przemysł	13,3	12,1	1,3
Budownictwo	7,4	8,1	0,7
Usługi prywatne	50,8	54,7	3,9
Usługi publiczne	20,3	17,6	-2,7
Razem	100,0	100,0	0,0
Irlandia			
Rolnictwo	3,8	3,5	-0,3
Energetyka	0,0	0,1	0,0
Przemysł	33,2	34,4	1,3
Budownictwo	6,1	6,1	0,0
Usługi prywatne	39,2	39,9	0,8
Usługi publiczne	17,6	15,9	-1,7
Razem	100,0	100,0	0,0
Włochy			
Rolnictwo	5,1	4,6	-0,5
Energetyka	0,2	0,2	0,0
Przemysł	14,0	13,9	-0,1
Budownictwo	5,6	4,9	-0,7
Usługi prywatne	47,2	49,6	2,5
Usługi publiczne	28,0	26,8	-1,2
Razem	100,0	100,0	0,0
Portugalia			
Rolnictwo	4,1	4,0	-0,1
Energetyka	0,3	0,3	0,0
Przemysł	22,3	21,9	-0,4
Budownictwo	7,9	8,1	0,2
Usługi prywatne	39,3	39,7	0,3
Usługi publiczne	26,2	26,0	-0,2
Razem	100,0	100,0	0,0
Hiszpania			
Rolnictwo	4,2	3,4	-0,9
Energetyka	0,3	0,2	-0,1
Przemysł	22,3	22,7	0,4
Budownictwo	7,7	6,5	-1,2
Usługi prywatne	45,1	47,6	2,5
Usługi publiczne	20,4	19,6	-0,8
Razem	100,0	100,0	0,0

duktywności pracy w regionach uzyskujących największe wsparcie z budżetu UE wyniesie 1,67%. Na znacznie wyższym poziomie od średniej będzie się kształtowała średnioroczna stopa wzrostu produktywności pracy w: Irlandii (4,28%), Grecji (3,59), we wschodnich landach Niemiec (2,01%), a na niższym poziomie w Portugalii (1,56%), na południu Włoch (0,99%) i w Hiszpanii (0,93%) – tabela 8. Warto, jak sądzę, podkreślić, że wzrost produktywności pracy będzie w latach 2000-2006 jednym z istotnych czynników wpływających na wzrost PKB w tych regionach.

Z danych w tabeli 8 wynika, że w zakresie produktywności kapitału w latach 2000-2006 w regionach zacofanych objętych największym wsparciem z budżetu Unii wystąpi stagnacja. Przytoczone liczby zdają się wskazywać, że w latach 2000-2006 środki z funduszy strukturalnych raczej zostaną przeznaczone na wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy niż kapitału.

W związku z realizacją w latach 2000-2006 inwestycji w krajach objętych pomocą w ramach celu 1. nastąpi wzrost popytu na dobra inwestycyjne. Z badań wynika, że zaspokojenie tego popytu produkcją wytwarzaną w tych krajach nie będzie jednak możliwe. W tej sytuacji wykorzystanie na cele inwestycyjne środków z funduszy strukturalnych będzie pobudzało wzrost importu dóbr inwestycyjnych zarówno z pozostałych krajów członkowskich Unii, jak i krajów trzecich. Szacuje się, że w latach 2000-2006 import z tego tytułu z pozostałych krajów Unii do krajów objętych pomocą w ramach celu 1. wzrośnie średnio o 24,2%, w tym do Grecji o 42,6%, Portugalii o 35,2%, Irlandii o 26,7%, wschodnich landów Niemiec o 18,9%, do Włoch o 17,4% i do Hiszpanii o 14,7%. Wzrost importu z krajów trzecich będzie mniejszy i wyniesie średnio 9,1%, w tym do Hiszpanii o 13,2%, Irlandii o 11,1%, wschodnich landów Niemiec o 9,4%, Włoch o 8,6%, Portugalii o 6,7% i Grecji o 3,8%. Z przytoczonych liczb wynika, że w latach 2000-2006 tempo wzrostu importu dóbr inwestycyjnych do regionów zacofanych z innych krajów członkowskich Unii będzie szybsze niż z krajów trzecich. Liczby te wskazują także, że z pomocy udzielanej z budżetu Unii regionom zacofanym pośrednio skorzystają także pozostałe kraje Unii²⁷.

Import dóbr z zagranicy, w tym zwłaszcza dóbr inwestycyjnych, spowoduje, jak wspomniano, unowocześnienie funkcjonującego w regionach zacofanych potencjału produkcyjnego w poszczególnych sektorach gospodarki, poprawę jakości i konkurencyjności wytwarzanych produktów, co zwiększy możliwości ich zbytu na rynkach pozostałych krajów Unii i krajów trzecich. Wykorzystanie w latach 2000-2006 środków z funduszy strukturalnych przyczyni się, jak wynika z danych zawartych w tabeli 9, do zmiany struktury gospodarek w regionach zacofanych. Wyrazem tych zmian będzie spadek udziału rolnictwa w PKB w regionach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych; najsilniejszy spadek wystąpi w Hiszpanii. Jednocześnie we wschodnich landach Niemiec, w Grecji i Hiszpanii spadnie udział przemysłu w tworzeniu PKB (tabela 9). Wzrośnie natomiast udział w tym produkcie usług prywatnych, zwłaszcza w Grecji i Hiszpanii. Jednocześnie zmaleje we wszystkich regionach, z wyjątkiem wschodnich landów Niemiec, udział usług publicznych. Wynika stąd, że w regionach objętych największym wsparciem z funduszy strukturalnych zmiany strukturalne będą zbieżne z dokonującymi się obecnie w krajach wysoko rozwiniętych.

Ponadto wykorzystanie w zacofanych regionach środków z funduszy strukturalnych przyczyni się do ograniczenia dysparytetów między tymi regionami a pozostałymi: w poziomie kwalifikacji siły roboczej, wydajności pracy, technologiach produkcji stosowanych w przedsiębiorstwach, wysokości kosztów produkcji, jakości wytwarzanych produktów. W konsekwencji wzrosną zdolności konkurencyjne krajowych producentów. Wydatkowanie w latach 2000-2006 znacznych środków z funduszy strukturalnych na prowadzenie polityki regionalnej nie spowoduje jednak, jak wynika z powyższych rozważań, likwidacji dysproporcji w poziomie rozwoju poszczególnych regionów. Nastąpi jedynie, tak jak w poprzednich latach, pewne ograniczenie tych dysproporcji. Likwidacja różnic w poziomie rozwoju poszczególnych regionów okazała się bowiem w krajach Wspólnoty problemem trudniejszym i bardziej złożonym, niż początkowo przewidywano. Jego rozwiązanie będzie zatem wymagało nie tylko, jak się ocenia, dłuższego okresu, lecz także przeznaczenia na ten cel z budżetu Unii także po 2006 roku znacznych środków finansowych.

²⁷ Por. *Objective 1 assistance indirectly...*, op.cit.